

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KLIMATO KAITOS VALDYMO FINANSINIŲ
INSTRUMENTŲ ĮSTATYMO NR. XI-329 PAVADINIMO, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 12¹,13,
20 STRAIPSNIŲ, 1 IR 2 PRIEDŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 12²
STRAIPSNIU IR PENKTUOJU² SKIRNIU ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymo Nr. IX-329 pavadinimo, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 12¹,13, 20 straipsnių, 1 ir 2 priedų pakeitimo ir įstatymo papildymo 12² straipsniu ir penktuoju² skirsniu įstatymo projektas (toliau – įstatymo projektas) parengtas įgyvendinant Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutarimą Nr. KT187-N15/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų, kuriais reguliuojamas tam tikrų programų, fondų arba institucijų finansavimas, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, kuriame konstatuojama, kad Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymo (toliau – įstatymas) 10 straipsnio 4 dalies 3 punktas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 129 straipsniui, 131 straipsnio 2 dalies nuostatai. Įstatymo projektu numatoma nustatyti naujus reikalavimus Klimato kaitos programos lėšų planavimui, kurie padarytų programos lėšų planavimą ir administravimą efektyvesnį. Taip pat nustatomas naujas reglamentavimas dėl Klimato kaitos programos likučių (nepanaudotų lėšų) naudojimo.

Įgyvendinant 2020 m. gegužės 18 d. Europos Komisijos deleguotąjį sprendimą (ES) 2020/1071, kuriuo dėl ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos netaikymo atvykstamiesiems skrydžiams iš Šveicarijos iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/87/EB atnaujinamos įstatymo 1 priede išvardintos aviacijos veiklos, kurioms taikomos išimtys.

Atsižvelgiant į 2018 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/410, kuria iš dalies keičiama direktyva 2003/87/EB siekiant ekonomiškai efektyviai dar labiau sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį ir paskatinti investicijas į mažo anglies dioksido kiekio technologijas ir Sprendimas (ES) 2015/1814, suvienodinamos Įstatymo nuostatos, dėl kurių nuo 2021 m. prasidėjusio 4-ojo apyvartinių taršos leidimų prekybos laikotarpiu nebelineka galimybės naudoti patvirtintus taršos mažinimo vienetus ir (ar) taršos mažinimo vienetus kasmetiniam atsiskaitymui už išmestą šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekį.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorius ir rengėjas – Aplinkos ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Įstatymo 5 straipsniu nustatyta, kad veiklos vykdytojai ar kiti asmenys gali naudoti atsikaitymui vietoj apyvartinių taršos leidimų Europos Sąjungos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje pripažįstamus bendrai įgyvendinamų ir švarios plėtros projektų veiklos išmetamųjų teršalų mažinimo vienetus ir (ar) patvirtintų išmetamųjų teršalų mažinimo vienetus.

Įstatymo 8 straipsniu nustatyta, kad apyvartiniai taršos leidimai galioja Europos Sąjungos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje dalyvaujančių veiklos vykdytojų sąrašo galiojimo laikotarpiu.

Įstatymo 10 straipsniu nustatytos Klimato kaitos programos panaudojimo sritys ir lėšų planavimo ir paskirstymo procesas. Numatyta, kad programos lėšos planuojamos kasmet tvirtinant

su Nacionaliniu klimato kaitos komitetu ir Lietuvos Respublikos Seimo Aplinkos apsaugos komitetu apsvaistytas sąmatas. Taip pat už lėšų panaudojimą atsiskaitoma tvirtinant metines ataskaitas. Taip pat nustatyta, kad programos lėšos, nepanaudotos einamaisiais biudžetinais metais, naudojamos kitiems metams programos priemonėms finansuoti. Nustatyta, kad Nacionalinis klimato kaitos komitetas – patariamasis Aplinkos ministerijos organas, sudarytas iš valstybės institucijų, asociacijų, mokslo ir studijų institucijų ir kitų institucijų atstovų.

Įstatymo 13 straipsniu nustatyta, kad ekonominės baudos skiriamos veiklos vykdytojams, kurie per kalendorinius metus išmeta į atmosferą didesnę šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, negu išmesti leidžia praėjusiais kalendoriniais metais turėti ir (ar) šio įstatymo 5 straipsnio 4 dalyje nustatytais pagrindais įsigyti apyvartiniai taršos leidimai ir (ar) vykdant bendrai įgyvendinamus ir (ar) švartos plėtos projektus įsigyti išmetamųjų teršalų mažinimo vienetai, ir (ar) patvirtinti išmetamųjų teršalų sumažinimo vienetai, – už kiekvieną anglies dioksido toną ar anglies dioksido ekvivalentą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projekte keičiamas 10 straipsnis – numatomas efektyvesnis ir sklandesnis Klimato kaitos programos lėšų planavimas ir administravimas, numatoma, kad programos lėšos bus planuojamos trijų metų laikotarpiui. Trijų metų investicijų planus tvirtins Lietuvos Respublikos Vyriausybė, suderinusi su Lietuvos Respublikos Seimo Aplinkos apsaugos komitetu ir kitomis suinteresuotomis institucijomis bei visuomene. Metines lėšų panaudojimo ataskaitas tvirtins Aplinkos ministerija. Manytina, kad trijų metų planavimas leis visuomenei ir valstybinėms institucijoms iš anksto planuoti dalyvavimą kvietimuose ir efektyvesnį projektų įgyvendinimą.

Įstatymo projekte siūloma įtraukti naują skirsnį, kuriame būtų nustatomas nacionalinės išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos ir prognozių sistemos reglamentavimas, kuris iki šiol įstatymo lygmenyje nebuvo apibrėžtas. Nacionalinės išmetamų į atmosferą ŠESD kiekio apskaitos kokybei užtikrinti ir siekiant į apskaitos procesą įtraukti mokslo ir kitas kompetentingas institucijas, Įstatymo projekte aplinkos ministrui suteikiami įgaliojimai sudaryti ekspertų darbo grupę, kuri atliktų ekspertinius išmetamų ŠESD kiekio skaičiavimus. Šiuo metu tokia ekspertų darbo grupė (komisija), sudaryta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu, jau funkcionuoja, tačiau Vyriausybė pasiūlė, kad šios grupės (komisijos) sudarymas galėtų būti priskirtas aplinkos ministrui. Patikslinamos ir Nacionalinio klimato kaitos komiteto funkcijos – jis sudaromas nepriklausomoms mokslinėms konsultacijoms klimato politikos formavimo ir įgyvendinimo klausimais teikti.

Įstatymo projekte siūloma įtraukti naują 12² straipsnį, kuriame nustatomi reikalavimai transporto priemonių oro kondicionierių pildymo fluorintomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis veiklos vykdytojams, siekiant išvengti fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų išleidimo į atmosferą. Nustatoma pareiga prieš užpildant įrangą įsitikinti, kad nėra fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų nuotėkio iš įrangos ir įranga techniškai tvarkinga, draudimas užpildyti įrangą su nuotėkiu, kol nebus atliktas jos remontas, ir nustatoma trijų mėnesių garantinė sistema paslaugos gavėjui po paslaugos suteikimo.

Įstatymo projekte (5, 7, 13 ir 20 straipsniai) dėl 2021 m. prasidėjusio 4-ojo apyvartinių taršos leidimų prekybos laikotarpio, kurio metu nebelieka galimybės naudoti patvirtintus taršos mažinimo vienetus ir (ar) taršos mažinimo vienetus kasmetiniam atsiskaitymui už išmestą ŠESD kiekį, išbraukiamos nuostatos, susijusios su šių vienetų panaudojimu veiklos vykdytojų atsiskaitymui.

Įstatymo projekte 8 straipsnio 5 dalyje papildomai įtraukiama nuostata dėl nemokamai skirtų apyvartinių taršos leidimų naudojimo, kai veiklos vykdytojams ir (ar) orlaivių naudotojams yra iškeliami bankroto byla.

Įstatymo projekte (3, 9 straipsniai), atsižvelgiant į nacionalinių dokumentų pavadinimų pokyčius, atitinkamai koreguojami ir pavadinimai įstatymo projekte – siūloma naudoti nacionalinės

klimato krizės valdymo darbotvarkė ir jos planas – Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų planas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

Vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 4 punktu, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas įstatymo projektas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą nereikės priimti kitų įstatymų, jų keisti ar pripažinti netekusiais galios.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Naujomis neaprobautomis sąvokomis nepasipildo, patikslinamos tik patvirtintos sąvokos, suderintos su Valstybine lietuvių kalbos komisija.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turės priimti

Įstatymo įgyvendinimui iki įstatymo įsigaliojimo turės būti keičiami šie teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 4 d. nutarimas Nr. 1443 „Dėl antrosios eilutės į kairę iki krašto įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymą“.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. spalio 24 d. nutarimas Nr. 1304 „Dėl Poveikio priemonių taikymo ūkio subjektams pagrindinių nuostatų koncepcijos patvirtinimo“.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. vasario 20 d. nutarimas Nr. 158 „Dėl Atsiskaitymo nauju ilgalaikiu materialiuoju turtu už nustatytosios šiltnamio efektą sukeliančių dujų normos vienetus aplinkosauginės ir finansinės naudos reikšmingumo pagrindimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. birželio 26 d. nutarimas Nr. 366 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos 2013–2020 metų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“.
5. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. vasario 1 d. įsakymas Nr. D1-88 „Dėl Neteisėto šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo į atmosferą ar lėšų, gautų už perleistus apyvartinius taršos leidimus ir Kioto vienetus, paskirstymo ir panaudojimo ne pagal paskirtį akto ir Ekonominės baudos skyrimo už neteisėtą šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą į atmosferą ar lėšų, gautų už perleistus apyvartinius taršos leidimus ir Kioto vienetus, paskirstymo ir panaudojimo ne pagal paskirtį nutarimo formų patvirtinimo“.
6. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. balandžio 6 d. įsakymas Nr. D1-275 „Dėl Klimato kaitos programos lėšų naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
7. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. D1-470 „Dėl Kioto protokolo bendrai įgyvendinamų ir švarios plėtros projektų vykdymo tvarkos aprašo ir Kioto vienėtų, gaunamų vykdant Kioto protokolo bendrai įgyvendinamus ir švarios plėtros projektus, naudojimo ir metiniams išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslams pasiekti naudojamų lankstumo priemonių taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 8 d. nutarimas Nr. 683 „Dėl nacionalinės išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos ataskaitos rengimo komisijos sudarymo“ (pripažinimas netekusiu galios)
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. balandžio 5 d. nutarimas Nr. 253 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo įgyvendinimo“.
10. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. liepos 20 d. įsakymą Nr. D1-420 „Dėl Įmonių, tvarkančių fluorintas šiltnamio efektą sukeliančias dujas, atestavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
11. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. balandžio 29 d. įsakymą Nr. D1-231 „Dėl Šiltnamio dujų apyvartinių taršos leidimų išdavimo ir prekybos jais tvarkos aprašo patvirtinimo“.
12. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymas Nr. D1-538 „Dėl nacionalinės išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos ataskaitos rengimo komisijos personalinės sudėties ir jos darbo reglamento patvirtinimo“.
13. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2019 m. spalio 11 d. įsakymas Nr. D1-605 „Dėl Klimato kaitos programos kompensacinių išmokų fiziniams asmenims mažiau taršių judumo priemonių įsigijimui skatinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
14. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2018 m. birželio 19 d. įsakymas Nr. D1-534 „Dėl Europos Sąjungos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje dalyvaujančių orlaivių naudotojų 2017–2023 metų laikotarpiu sąrašo patvirtinimo“.
15. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. D1-782 „Dėl vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos teikimo komisijos sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“.
16. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. D1-528 „Dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“.
17. Lietuvos Respublikos valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2009 m. liepos 8 d. nutarimo Nr. O3-96 „Dėl Šilumos kainų nustatymo metodikos“.

Minėtus teisės aktus rengs Aplinkos ministerija, suderinusi su suinteresuotomis institucijomis ir visuomene. Pagrindinė keitimo priežastis – įstatymo pavadinimo pakeitimas ir įstatymo projekto nuostatų suderinimas su atitinkamomis kitų teisės aktų nuostatomis.

13. Kiek valstybės, savivaldybės biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės fondų lėšų įstatymo įgyvendinimas nereikalauja.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis

Klimato kaita, Klimato kaitos programa, fluorintos dujos, šiltnamio efektą sukeliančios dujos, apskaita, prognozės, apyvartiniai taršos leidimai.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.